

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Blauwe kiekendief (*Circus cyaneus*) A082

1. Status:

Vogelrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1981). Voor Natura 2000 relevant als broedvogel.

2. Kenschets

De blauwe kiekendief is een ranke roofvogel, waarvan de mannetjes opvallen door hun blauwgrijze kleur. Zijn nestplaatsen bevinden zich in 'halfopen' landschappen in rietmoerassen en duinvalleien. De vogel vangt zijn prooi in de ruime omtrek van de nestplaats. Een gedeelte van de Nederlandse broedvogels is trekvogel. Voor zover ze niet hier te lande blijven, overwinteren ze op beperkte afstand, tot in Frankrijk en Engeland.

Relatief belang binnen Europa: De blauwe kiekendief broedt buiten het West-Palearctisch gebied, in noordelijk Azië, het noorden van Noord Amerika en in het zuiden en westen van Zuid Amerika. De verspreiding beslaat grote delen van Europa (met uitzondering van het uiterste zuiden en noorden), maar de soort is vrijwel nergens talrijk. De Europese populatie (11.000-18.000 paren in landen van de Europese Unie, hiervan 1% in Nederland) was in 1970-90 stabiel, in 1990-2000 matig afnemend. De staat van instandhouding van de Europese populatie is aangemerkt als ongunstig. Het Nederlands voorkomen ligt enigszins geïsoleerd ten opzichte van de dichtstbijzijnde populaties in Frankrijk, Schotland en Noord-Europa. De overwegend afnemende trend in nabijgelegen broedgebieden kan de uitwisseling van individuen van de verschillende populaties frustreren.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: De nestplaats van de blauwe kiekendief ligt doorgaans in vochtige duinvalleien of in verruigde rietmoerassen met gevarieerde vegetatiestructuur en enige opslag van struiken. Het foerageergebied, dat zich uitstrekt tot een straal van enkele kilometers rond het nest, bestaat uit duingebieden, kwelders en graslanden van het agrarische cultuurland. Soms jaagt de vogel ook binnen bebouwd gebied.

Voedsel: De blauwe kiekendief voedt zich vooral met jonge konijnen, muizen, zangvogels en jonge weidevogels.

Rust: Blauwe kiekendieven vertonen een gemiddelde gevoeligheid voor verstoring (verstoring bij 100-300 m afstand). De gevoeligheid voor verstoring van het leefgebied is ook gemiddeld. Dat hangt ermee samen dat hij in een halfopen landschap leeft. Over een effect van verstoring op de populatie is niets met zekerheid bekend. Het is echter goed mogelijk dat recreatie negatief werkt op het broedsucces alsook op de overleving van volwassen vogels. In dit opzicht is het opvallend is dat de soort nagenoeg ontbreekt in de Hollandse vastelandsduinen. Vermoedelijk is het effect op de populatie matig groot.

Minimum omvang duurzame populatie: Vanuit populatie-ecologische optiek zijn voor een duurzame sleutelpopulatie van de blauwe kiekendief ten minste 20 paren vereist. Voor een gunstige staat van instandhouding zijn op nationale schaal minimaal 5 en bij voorkeur minimaal 20 sleutelpopulaties nodig (>100 - >400 paren).

4. Huidig voorkomen

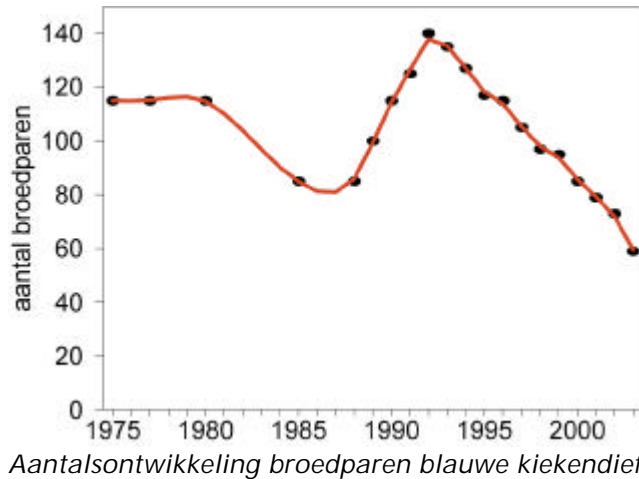
In ons land concentreert zich de broedpopulatie van de blauwe kiekendief op de Waddeneilanden. De grootste aantallen van de soort komen daarbij tegenwoordig op Terschelling en Texel voor. Het voorkomen in het binnenland blijft momenteel beperkt tot enkele paren in de Oostvaardersplassen en af en toe wordt een paar elders aangetroffen (bijvoorbeeld in Lauwersmeer). De natuurlijke verspreiding omvat ook Hoog-Nederland. Momenteel vindt men broedparen binnen Hoog-Nederland alleen nu en dan nog in Drenthe. Vroeger, tot rond 1965, kwamen ze ook voor in Noord-Brabant en Limburg. In de winter kent de blauwe kiekendief een ruime verspreiding over alle (half)open landschappen in het gehele land.

Verspreidingskaart blauwe kiekendief

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: In 1950 zijn 10 paren geteld van de blauwe kiekendief. Het aantal is sindsdien duidelijk in aantal toegenomen tot een niveau van 100-130 paren rond 1977. Dit hangt samen met tijdelijk hoge aantallen in Zuidelijk Flevoland. In 1992 is een tweede 'piekniveau' op de Waddeneilanden geconstateerd. In de loop van de jaren negentig is echter een gestage afname op gang gekomen (met 70-75 paren in 2002). De aantallen vertonen nog geen teken van stabilisatie en, gelet op de slechte broedresultaten, zou de afname zodanig kunnen doorzetten, dat het voortbestaan als Nederlandse broedvogel in het gedrang kan komen.

Recente ontwikkelingen: Beschouwd over de periode 1981-2003 lijkt de populatie van de blauwe kiekendief stabiel. Er treden echter sterke schommelingen in aantallen op en een recente afname. Gezien over de periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een matige afname (die omvat minder dan 5% per jaar maar is significant).

Beoordelingsaspect verspreiding: zeer ongunstig.

Uitgaande van 1973-77 is de verspreiding met 48% gekrompen omdat de blauwe kiekendief vrijwel geheel is verdwenen uit het binnenland (uit Drenthe, Noordwest-Overijssel en Zuidelijk Flevoland).

Beoordelingsaspect populatie: zeer ongunstig.

De populatie is tussen 1970-1992 eerst toegenomen door uitbreiding op de Waddeneilanden. Daarna liep de Waddenpopulatie ernstig terug en verdween de soort nagenoeg van het vasteland. De Nederlandse broedpopulatie van de blauwe kiekendief, welke gemiddeld in de periode 1979-1983 nog 120 paren telde, bedroeg in 1999-2003 gemiddeld 78 paren.

Beoordelingsaspect leefgebied: zeer ongunstig.

Verbossing en verdroging van de moerasgebieden heeft een grote rol gespeeld bij het verdwijnen van de blauwe kiekendief uit Noordwest-Overijssel. Bij verdroging en verbossing wordt het broedgebied kleiner en krijgen vossen en haviken nieuwe vestigings- en betere predatiekansen. Verstruiking en vergrassing van duingebieden heeft het prooiaanbod verminderd en maakt dat de blauwe kiekendief zijn prooidieren moeilijker kan vangen. Het voedselaanbod is daar verder verminderd in samenhang met sterke afname in konijnen- en fazantenpopulaties. Bovendien vormt verstoring soms een probleem, zowel opzettelijk als per ongeluk, en wellicht ook nestplaats- en voedselconcurrentie met de bruine kiekendief.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: zeer ongunstig.

Als de huidige neerwaartse trend zich voortzet, is het niet ondenkbaar dat de blauwe kiekendief ook in het laatste bolwerk op de Waddeneilanden een zeldzame broedvogel wordt of langzaam verdwijnt, zoals de velduil en grauwe kiekendief. De vermoedelijk geringe uitwisseling met broedpopulaties elders, de matige broedresultaten en de veelal ongunstige veranderingen in het leefgebied (resultierend in voedselgebrek) bedreigen de Nederlandse populatie sterk.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 2 50 paren.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: De neerwaartse trend is mogelijk te doorbreken door grootschalig herstel van het open karakter van de duingebieden op de Waddeneilanden. Voorwaarde is dat dit herstel leidt tot een opleving van het voedselaanbod. Op langere termijn moet de kwetsbaarheid van de populatie worden verminderd door nieuwe of hervestigingen in moerasgebieden van het binnenland. Geschikte potentiële leefgebieden zijn duingebieden en niet-verdroogde moerasgebieden met een voldoende open karakter, met voldoende rust, veiligheid (t.o.v. predatoren) en voedsel voor de blauwe kiekendief. Voor het behoud van de blauwe kiekendief als broedvogel zijn minimaal 5, bij voorkeur 20 sleutelpopulaties nodig. Ieder van die sleutelpopulaties dient ten minste 20 territoria te omvatten.

Voor een duurzame populatie is zowel behoud op de Waddeneilanden als herstel van de populatie in de moerasgebieden van laag-Nederland nodig. De soort is kwetsbaar door geringe uitwisseling met broedpopulaties in buurlanden.

Oordeel: zeer ongunstig.

Beoordeling staat van instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	zeer ongunstig
Populatie	gunstig	zeer ongunstig
Leefgebied	gunstig	zeer ongunstig
Toekomstperspectief	gunstig	zeer ongunstig
Eindoordeel	gunstig	zeer ongunstig

6. Bronnen

- Vulink J.T., R.H. Drent, M.R. van Eerden, N. Beemster & P. Cornelissen, 2001. Breeding bird communities in two reclaimed estuaries in the Netherlands: the first thirty years in relation to spontaneous succession of vegetation, grazing by livestock and colonisation by ground predators. In: J.T. Vulink. Hungry Herds. Management of temperate lowland wetlands by grazing. Proefschrift. Van Zee tot Land 66. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie IJsselmeergebied, Lelystad.
- Bijlsma, R.G., 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem.
- Dijkse, A., 1992. Kiekendieven in de duinen. Duin 15: 29-31.
- Schipper, W.J.A., 1978. A comparison of breeding ecology in three European Harriers (*Circus*). Ardea 66: 77-102.
- Wal, van der, C.A., R. Keizer & S.E. van Wieren, 1999. Een kwart eeuw Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus* op Schiermonnikoog. Limosa 72: 11-22.
- Wal, K. van der & J. van der Wiel, 2001. Neergang van Blauwe Kiekendief en opkomst van Bruine Kiekendief op Schiermonnikoog. Het Vogeljaar 49, 2: 161-167.
- Woets, D. 1988. Blauwe Kiekendieven in de Weerribben (1971-87). Vogeljaar 36: 1-15.